

Píseň: EZ439 – K nám popatř z nebes vysokosti + **modlitba;**
Oddíl k výkladu: Jb 21

Milí,

minulý týden jsme se věnovali další Sófarově řeči. Tento zastánce „selského rozumu“ (Jb 20, 3) předložil obraz světa, v němž trpí pouze a výhradně darebáci, zločinci, zloději a jiní zlí. Kdežto spravedliví se mají vždy dobře. Mezi řádky tak usiloval opět poukázat na to, že pokud Job trpí, navíc tak příšernými ztrátami, tak *musí* být zlým. *Musí* si to zasloužit. A tak samozřejmě nemá právo se vůbec dovolávat Boha.

Až Elífaz v příští, poslední, své řeči (Jb 22) toto vysloví se vším všudy a na rovinu.

Jobova odpověď Sófarovi

Obraz světa, který předložil Sófar, nemůže Job nechat jen tak. Tím spíše, když se svým světonázorem snaží Sófar sdělit, že Job je zlý, hříšný darebák, který si za svou situaci vlastně nakonec může sám.

Že je Sófarův pohled na svět stejně mylný, jako Elífazův, je snad nasnadě. Právě v Jobově situaci – pokud hříšník nežije dlouho a Bůh na něho „došlapuje,“ jak to, že Job *je* ještě naživu, když se musel dopustit, podle Elífaze a Sófara, obrovského, strašného zla – přišel o všechny své děti, o celý svůj majetek a takřka celé své zdraví. Jak to, že tedy Job není mrtev?

Tak už Jobovo „bytí naživu“ očividně vyvrací náboženský světonázor Elífaze i Sófara. Tím ironičtěji, že Job mnohokrát volal po úlevě smrti. Opakovaně vyslovoval své přání nikdy nebýt. Ale ani to mu není dopřáno.

A tak tentokrát, v reakci na Sófara, předloží Job velmi odlišnou formulaci řádu světa.

Postupně

Nejprve si však povšimněme detailů z úvodu dnešní Jobovy řeči. Ve v. 3 už se smířil s posměchem, ponižováním, ubližováním ze strany svých přátel. Zatímco v předchozí řeči ještě nechápavě kladl otázku „proč mi tak ubližujete?“ Ted' už je Job smířen. Prosí jen o vyslechnutí (srv. úvodní Jobovy řeči i mé výklady) – také v narážce na Sófara, který opakovaně Joba mnoho neposlouchá. Ať tedy alespoň nyní ráčí dávat pozor!

V. 4 je v ekumenickém překladu trochu matoucí, kralický překlad je srozumitelnější a výstižnější: „Zdali jen před člověkem naříkám?“ Doslova: „Copak já naříkám jen člověku?“

V této své formulaci Job užívá zájmeny „já“ – to je v hebrejštině výjimečné, jde o veliký důraz! „Člověk“ je zde „adama“ – tj. lidský rod obecně (srv. Gn 3), avšak s důrazem na svou „hliněnost“ či „prachovost“ (původní význam „adama“ je právě hlína, půda, prach – srv. Gn 1-3). Job tedy sděluje, že přece volá nejen ke všem lidem obecně (tím méně „jen“ ke svým přátelům), ale také k Bohu.

V tom je dvojí důležitá zvěst: Jobova situace je všeobecně lidská. Jak v jeho utrpení, tak v jeho ztrátách tak i v tom, že si svou situaci nezpůsobil úplně sám (a bohužel také v reakci různých „přátel“). V Jobově (a mnohých jiných) případech si za svou situaci dokonce nemůže *vůbec*.¹

Druhou zvěstí je právě onen věrný, oddaný a rozpálený vztah k Bohu. Nikoli *opuštění* Boha *proto*, že Job trpí. Naopak o to silnější *přilnutí* a *obracení se* k Bohu v takové situaci. Tak Job znovu a znovu prokazuje bibličnost svého postoje. A jak daleko je infantilním, dětinským, magickým, sebestředným pojetím víry v Boha, která jsou tak běžná v mimocírkevním světě. Někdy však také v církvích („V mém vztahu s Bohem jde přece o moje blaho v první řadě!“).

Tak se i ve v. 4-6 pokouší Job ještě znovu zapůsobit na shovívavost a soucit svých přátel – copak nevidí, jak strašně Job

¹ Např. děti si nevybírají, že se narodí zrovna zlým, neschopným, nenávidným, zahořklým, pedofilním alkoholikům nebo jiným hrozným lidem. Ani si nevybírají, že se narodí do války nebo těsně před ní. A tak dále.

trpí? Copak nevidí, v jak hrozně situaci je? Proč nemohou být alespoň trochu soucitní?

Skutečnost lidského světa

Od v. 7 pak předkládá Job pohled na svět protikladný k Sófarovu. Je snad nasnadě, kdo je blíže pravdy. Zdůrazněme několik příkladů: Ano, i svévolníci se dožívají vysokého věku (v. 7), mají mnoho majetku, rozmáhají se, mají potomstvo. Pravý opak Sófarova pohledu v Jb 20, 4-9.

Svévolníci, zlí se nebojí ve svém domě (v. 9), ba ani Boží „trest“ tam na ně mnohdy nedopadá. Opět v protikladu k Sófarově v. 15+23.

Daří se dokonce i jejich stádům (v. 10-11). Mají mnoho radosti při hudbě, hostinách, večírcích (v. 12). Ba i jejich smrt bývá často rychlá (v. 13).

Velmi závažně a ještě trefněji pak popisuje náboženský rozměr svévolníků: Proč by přece měli sloužit Všemohoucímu? Co jim prospěje obracet se k Bohu? Proč by měli chtít znát jeho cesty? (v. 14-15) To je vlastní také mnohým „něcistům.“ Mnohým „něco nad námi.“ Mnohým odmítačům církve.

A jde zároveň velmi dobrou otázku pro židy, křesťany i další: Proč tedy věřit právě Hospodinu? K čemu to prospěje? Kdo vůbec je ten Všemohoucí? Vždyť se podívejte na Joba, proroky, Ježíše! Dokážeme na takovou otázku odpovědět? Nebo odkrývá naši víru jako spíše tradici a zvyk než zformulované, pochopené a srozumitelné vyznání?

Ale ani Job neponechává stranou, že svévolníka také čeká smrt (v. 17). I na ně přichází často nečekaně. Stejně jako bída a utrpení. Ano, Job souhlasí se Sófarem, že Hospodin jim dá poznat svůj hněv (v. 17-18). Ba dokonce že jsou vlastně zbyteční, bezcenní a bezmocní jako sláma a tráva ve větru (v. 18). Je tohle odpovědí na otázku, „co prospěje věřit Bohu?“

Bůh je spravedlivý

Protože pak přidá Job opět překvapivé, nečekané, biblické: Kéž Bůh *netrestá* potomky svévolníků, nýbrž je samotné (srv. např. Eze 18 nebo Jr 31, 23-30). Jak překvapivé přání od hluboce trpícího! Je snad takový ohled a myšlení na bližní odpovědí na to, „proč věřit Bohu?“ A „kdo je ten Všemohoucí?“

Stejně také přání aby „spatřili svou bídu“ a „vypili kalich rozhořčení.“ V nich nejde o přání utrpení, nýbrž o přání prohlédnutí skrze iluze, bludy a lži k pravdě alespoň o sobě a svém životě alespoň skrze utrpení. Jak pravdu právě utrpení a krize odkrývají zcela bez rukaviček, ba až drze.

Z toho pak Job už takřka logicky přikročí k v. 22: Kdo může poučit Boha? V tom nejen, že Job má pravdu, ale stejné mu řekne Bůh ve své řeči v závěru celé knihy!² Navíc právě „něcisté“ nebo „atheisté“ Boha poučují rádi. Rádi poučují faráře a církve. O tom, jaký Bůh přece být *musí*, jinak mu věřit nebudou. Jinak přece ani nemůže být. Tak hluboký je lidský hřích!

V tomto kontextu pak Job odhalí další bolestivé pravdy lidského světa: Boha nejde poučit (na rozdíl od lidí), a tak Bůh dobře ví, proč jeden umírá mladý, zdravý, bezstarostný (v. 23-25) a druhý s hořkou duší (v. 25). Jejich úděl v tomto světě je stejný, je stejný pro všechny (v. 26). Ačkoli člověk by často rád něco jiného, a právě člověk agnostický nebo ateistický si pak neví se světem ani vlastním životem moc rady. Jakou pak má cenu cokoli, co děláme, v perspektivě bezbřehého vesmíru a nevyhnutelnosti smrti?

V závěru své řeči pak Job předloží tvrzení až kacířské: Zlý bude v den Božího hněvu ušetřen. Kdo ho tedy potrestá? Kdo prosadí spravedlnost? Kdo mu oplatí za co, co napáchal?

I Job dokáže nalézt odpověď až ve smrti a v tom, co (snad) přijde po ní...

Ano, je to tak, že mnoho zlých nedostihne spravedlnost tohoto světa v tomto světě. A mnoho ne-tak-špatných lidskou spravedlností trpí *nespravedlivě*. Jako například Job právě ve své situaci (v. 27-32).

² Proto Job hovoří i nadále o Bohu „náležitě“, na rozdíl od svých přátel.

A tak nakonec vyvrací i Sófarovu představu, že cestu svévolníka, zlého, sobeckého a jiného člověka ostatní nenásledují – opak je pravdou (v. 33).

Závěr

Co tedy usilují jeho přátelé Jobovi nabídnout? Potěšit ho přeludy, iluzemi, falší, nepravdami? To nebude nikdy fungovat u trpícího člověka. Právě vágní fráze a falše lidských systému prokoukne trpící velmi bystře a takřka okamžitě!

Ba co hůř, Jobovi přátelé vyslovují dokonce *věrolomné* (BKR: faleš), doslova „nevěrné.“ Totiž nevěřící Bohu. Ba dokonce nevěřící už Jobovi. Co říkají a nabízejí je falešné, nevěrné, nedobré – protože nepravdivé. A priori přijímají Jobovu vinu, místo aby Job byl nevinen, dokud mu nebude vina prokázána! Lidský svět spravedlivý *není*. A Hospodinova spravedlnost je *nelíbivá* pro mnohé (srv. např. Mt 5, 44-48; Saulův příběh nebo už jen Gn 3).

Snad tedy rozumíme Jobově drsné odpovědi – co vyslovil Sófar byly naprosté nesmysly, věrolomnosti a podvody. Snad tedy porozumíme také drsnosti Elífazovy odpovědi na dnešní Jobovu řeč. A snad tím vším porozumíme lépe všem „hledajícím,“ „něcistům,“ ale také atheistům a odmítačům Církve. Protože nejprve své víře, svému vyznání. Protože nejprve Bohu.

Píseň: EZ537 – Uvedeným do tvé smlouvy + **modlitba Páně**
Rozhovor